ĢENERĀLADVOKĀTES JULIANAS KOKOTES [*JULIANE KOKOTT*] SECINĀJUMI,
sniegti 2010. gada 15. jūlijā[1]

I — Ievads

1. Personai, kas no Eiropas Savienības izved lauksaimniecības produktus un par to saņem eksporta kompensācijas — ar kurām, kā zināms, ir paredzēts izlīdzināt cenu starpību starp iekšējo tirgu un pasaules tirgu —, pārkāpumu gadījumā ir ne vien jāatmaksā nepamatoti saņemtās summas, bet papildus tai tiek piemērotas finansiālas sankcijas. Taču izskatāmajā lietā sodīts tika nevis pats eksportētājs, bet tikai starptautiskā kontroles un pārraudzības sabiedrība [*Kontroll- und Überwachungsgesellschaft*], kam bija jāizsniedz sertifikāts par ievešanu attiecīgajā trešā valstī un kas tajā bija norādījusi nepareizus datus. Šajā sakarā pēc būtības ir jānoskaidro divi jautājumi: pirmkārt, vai lietai nozīmīgajā laikposmā — 1997. gadā — Kopienu tiesībās pastāvēja pietiekams juridiskais pamats šāda soda [piemērošanai] un, otrkārt, vai līdz ar dalībvalsts pārvaldes iestāžu konkrētajām darbībām tika pārtraukts noilgums.

2. Tādā ziņā pirmais no abiem jautājumiem izraisa īpašu interesi, jo tas ir saistīts ar ES regulu tiešās iedarbības problemātiku un tiesiskās drošības principu. Šajā sakarā, īpaši saistībā ar Eiropas Savienības finanšu interešu aizsardzību, ir jāizvērtē vispārīgā tiesiskā pamatregulējuma un nozaru regulējuma mijiedarbība.

II — Atbilstošās tiesību normas

A — *Kopienu tiesības*

1) Regula Nr. 2988/95

3. Padome ar Regulu Nr. 2988/95[2] ir radījusi visām Kopienu politikas jomām vienotu

1 — Oriģinālvaloda — vācu.

2 — Padomes 1995. gada 18. decembra Regula (EK, Euratom) Nr. 2988/95 par Eiropas Kopienu finanšu interešu aizsardzību (OV L 312, 1. lpp.).

juridisko pamatu, lai cīnītos pret rīcību, kas neatbilst Kopienu finanšu interesēm, īpaši pret krāpšanu.

4. Saskaņā ar minētās regulas 5. panta 1. punktu "par tīšu pārkāpumu vai pārkāpumu nolaidības dēļ var uzlikt šādus administratīvus sodus: a) administratīvu naudassodu; b) [..]."

5. Pārkāpums regulas 1. panta 2. punktā ir definēts šādi: "Kopien[u] tiesību normas pārkāpum[s], ko rada kāda saimnieciskās darbības subjekta rīcība vai nolaidība [darbība vai bezdarbība], kas kaitē vai varētu kaitēt Kopienu budžetam vai to pārvaldītiem budžetiem: mazinot vai zaudējot ienākumus no Kopienu vārdā tieši izveidotajiem pašu resursiem vai veicot nepamatotus izdevumus."

6. Saskaņā ar šīs regulas 7. pantu "Kopienas administratīvos pasākumus un sodus var piemērot 1. pantā minētajiem saimnieciskās darbības subjektiem, proti, fiziskajām un juridiskajām personām un pārējām saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem tiesībspējīgām personām, kas izdarījušas pārkāpumu. Tos var piemērot arī personām, kuras piedalījušās pārkāpuma izdarīšanā, un personām, kuru pienākums ir uzņemties atbildību par pārkāpumu vai to nepieļaut".

7. Regulas 2. panta 2. punkta pirmajā teikumā ir noteikts, ka "nav piemērojami administratīvi sodi, kas Kopien[u] tiesību aktos nav bijuši paredzēti pirms notikušā pārkāpuma", un 3. punktā — ka "Kopien[u] tiesību aktos nosaka, kādiem un ar kādu darbības jomu jābūt administratīvajiem pasākumiem un sodiem, kas vajadzīgi konkrēto noteikumu pareizai piemērošanai, ņemot vērā pārkāpuma veidu un smagumu, piešķirto vai saņemto labumu un atbildības pakāpi".

8. Turklāt minētās regulas piektajā apsvērumā Padome ir konstatējusi, ka "šai regulai atbilstošajos nozaru noteikumos paredzēta nelikumīga rīcība un ar to saistītie administratīvie pasākumi un sodi".

9. Regulas 3. pants reglamentē noilgumu. Saskaņā ar tā 1. punkta trešo daļu "noilguma termiņu pārtrauc kompetento iestāžu lēmumi, kas attiecas uz pārkāpumu izmeklēšanu vai iztiesāšanu un kuri konkrētajām

personām darīti zināmi. Noilguma termiņš pēc katra pārtraukuma atsākas".

2) Regula Nr. 3665/87

10. Lai sekmīgāk cīnītos pret pārkāpumiem un krāpšanu saistībā ar lauksaimniecības produktu eksporta kompensācijām, Komisija jau 1994. gadā, izdarot Regulas Nr. 3665/87 [3] grozījumu, ieviesa šādu sodāma pārkāpuma sastāvu:

"*11. pants*

1. Ja atklājas, ka eksportētājs, kas pretendē uz eksporta kompensāciju, ir iesniedzis pieteikumu par kompensāciju, kas ir lielāka nekā piemērojamā kompensācija, tad pamatotā kompensācija par attiecīgo eksportu ir tā, kas piemērojama faktiski eksportētajam produktam un no kuras ir atskaitītas šādas summas:

a) puse starpības starp to kompensāciju, par kuru tika iesniegts pieteikums, un to, kas piemērojama faktiskajam eksportam;

b) divkārša starpība starp to kompensāciju, par kuru tika iesniegts pieteikums, un to, kas piemērojama, ja eksportētājs ar nolūku iesniedza nepatiesu informāciju.

[..]

Ja a) vai b) apakšpunktā minētā samazinājuma rezultātā rodas negatīva naudas summa, eksportētājs maksā šo summu.

Ja kompetentās iestādes ir konstatējušas, ka pieteiktā kompensācija pieteicējam nepienākas un ka attiecīgā izvešana nav notikusi, kā dēļ kompensācijas samazināšana tādējādi nav iespējama, eksportētājs maksā summu, kas atbilst soda naudai, kas noteikta a) vai b) apakšpunktā.

[..]

3. Neierobežojot 1. punkta ceturtajā daļā noteikto pienākumu ņemt vērā negatīvu summu, kompensācijas nepamatotas izmaksas gadījumā kompensācijas saņēmējs atlīdzina nepamatoti saņemtās summas, kā arī jebkuru 1. punkta pirmajā daļā paredzētu soda naudu kopā ar procentiem par laiku no

3 — Komisijas 1987. gada 27. novembra Regula (EEK) Nr. 3665/87, ar kuru nosaka kopējus sīki izstrādātus noteikumus eksporta kompensāciju sistēmas piemērošanai lauksaimniecības produktiem (OV L 351, 1. lpp.), redakcijā, kas grozīta ar Komisijas 1994. gada 2. decembra Regulu (EK) Nr. 2945/94 par Regulas (EEK) Nr. 3665/87, ar kuru nosaka kopējus sīki izstrādātus noteikumus eksporta kompensāciju sistēmas piemērošanai lauksaimniecības produktiem, grozīšanu attiecībā uz soda sankcijām un nepamatoti izmaksāto kompensāciju atgūšanu (OV L 310, 57. lpp.; labojums — OV 1995, L 132, 22. lpp.).

kompensācijas piešķiršanas dienas līdz tās atmaksāšanas dienai. To veicot, ņem vērā, ka:

— ja atmaksāšana ir nodrošināta ar vēl neatbrīvotu nodrošinājumu, tad [..];

— ja nodrošinājums jau ir atbrīvots, tad eksportētājs maksā nodrošinājuma summu un, papildus, — procentus no atbrīvošanas dienas līdz dienai, kas ir atmaksāšanas dienas iepriekšējā diena. [Neoficiāls tulkojums]"

B — *Valsts tiesības*

11. Saskaņā ar Karaļa 1985. gada 4. janvāra dekrēta [4] 2. panta 2. punktu Beļģijā akreditēta starptautiska kontroles un pārraudzības sabiedrība kopā ar citām eksportā iesaistītām personām ir solidāri atbildīga par tās izsniegto sertifikātu izraisītajām finansiālajām sekām.

4 — 1985. gada 21. februāra *Moniteur belge*, 1937. lpp. Šis dekrēts tiek minēts gan lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu — dažādu procesa dalībnieku argumentu izklāstā, gan rakstveida paskaidrojumos, ko Tiesai iesniegusi Beļģijas valdība. Turpretī Komisija savos rakstveida paskaidrojumos Tiesai citē Karaļa 1999. gada 28. februāra dekrētu — 1999. gada 22. jūnija *Moniteur belge* — kurš, kā norāda Komisija, ir spēkā kopš 1995. gada 1. janvāra un ietver līdzīgu normu.

III — Faktiskie apstākļi un prejudiciālie jautājumi

12. Beļģijā reģistrētā sabiedrība *FIRME DERWA NV* (turpmāk tekstā — "*DERWA*") 1997. gada jūnijā pārdeva 741 144 kg liellopu gaļas pircējam Ēģiptē. Vēl tajā pašā mēnesī preces ar kuģi tika nogādātas Ēģiptē un tur izkrautas.

13. Par šo eksporta darījumu *DERWA* iesniedza Beļģijas Intervences un kompensāciju birojam [turpmāk tekstā — "*B.I.R.B.*"] [5] pieteikumu diferencētas eksporta kompensācijas saņemšanai un pēc nodrošinājuma sniegšanas 120 % apmērā kā avansu saņēma summu EUR 1 407 268,91 apmērā, pārrēķinot uz euro. Lai šo summu saņemtu kā galīgo eksporta kompensāciju, *DERWA* 12 mēnešu laikā no eksporta deklarācijas iesniegšanas dienas bija jāiesniedz pierādījumi, ka šīs preces Ēģiptē ir izkrautas, lai tās laistu brīvā apgrozībā.

14. *DERWA* 1998. gada 10. februārī nosūtīja *B.I.R.B.* vēstuli, kurai bija pievienots Beļģijā akreditētās starptautiskās kontroles un pārraudzības sabiedrības *SGS BELGIUM NV* (turpmāk tekstā — "*SGS Belgium*") 1997. gada 4. novembrī izsniegts sertifikāts, kurā teikts, ka Ēģiptes muita minētos produktus ir atļāvusi laist brīvā apgrozībā. Pamatojoties uz to,

5 — *Belgisch Interventie- en Restitutiebureau*.

B.I.R.B. atbrīvoja *DERWA* sniegto nodrošinājumu; līdz ar to eksporta kompensācijas pieškiršana tika uzskatīta par galīgu.

15. Pārbaudē, ko *SGS Belgium* [birojā] veica Beļģijas Ekonomikas ministrijas [*Belgische ministerie van Economische Zaken*] Ekonomikas kontroles pārvalde [*Bestuur Economische Inspectie*], tika atklāts, ka *SGS Egypt Ltd.* 1997. gada 24. septembrī *SGS Belgium* bija nosūtījusi faksu, kurā teikts, ka Ēģiptes muitas iestādes gan ir ļāvušas laist preces brīvā apgrozībā, tomēr tās nedrīkst tikt ievestas Ēģiptē, jo Ēģiptes iestādes ir aizliegušas lielopu gaļas importu no Beļģijas. Acīmredzot šis fakss tika sūtīts, reaģējot uz informācijas pieprasījumu no apdrošināšanas sabiedrības *Central Beheer Achmea NV*, kas preces bija apdrošinājusi. Pēc pārbaudes *SGS Belgium* mēģināja pārsūtīt atmuitošanas sertifikātu.

16. Ar 1999. gada 21. aprīļa vēstuli *B.I.R.B.*, ko Ekonomikas kontroles pārvalde bija atkārtoti informējusi par pārbaudi pie *SGS Belgium*, darīja zināmus *SGS Belgium* pārbaudes rezultātus un pieprasīja, lai tā iesniedz muitas dokumentus, kas bija pamatā tās 1997. gada 4. novembra sertifikātam.

17. Savā 2002. gada 5. februāra ierakstītajā vēstulē *B.I.R.B.* konstatēja, ka *SGS Belgium* nav izpildījusi 1999. gada 21. aprīļa vēstulē minētās prasības un ka no tās rīcībā esošās informācijas ir secināms, ka krava Ēģiptē nav ievesta laišanai brīvā apgrozībā. Tā kā *B.I.R.B.* uzskatīja, ka *SGS Belgium* apzināti ir sniegusi nepareizus datus, tā saskaņā ar Regulas Nr. 3665/87 11. pantu tai uzlika sodu 200 % apmērā un pieprasīja tai samaksāt summu EUR 4 503 260,74 apmērā [6].

18. Savā 2002. gada 29. aprīļa ierakstītajā vēstulē *SGS Belgium* atbildēja, ka, pārbaudot lietu rūpīgāk, ir atklāts, ka preces Ēģiptē tika ievestas tikai īslaicīgi. Citā vēstulē, kas datēta ar 2002. gada 27. maiju, *SGS Belgium* atzina, ka ir sniegusi nepareizus datus, tomēr tā to neesot darījusi apzināti.

19. Ar prasības pieteikumu, kas iesniegts 2003. gada 16. septembrī, *B.I.R.B.* lūdza *Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen* [Antverpenes Pirmās instances tiesu] piespriest *SGS Belgium*, lai tā samaksā minēto summu EUR 4 503 260,74 apmērā. Savukārt *SGS Belgium* iesniedza pieteikumus par *DERWA* un *Centraal Beheer Achmea* iesaistīšanu prāvā un saukšanu pie atbildības, lai *SGS Belgium* atbrīvotu no atbildības.

20. *Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen* ar 2006. gada 13. janvāra spriedumu noraidīja *B.I.R.B.* prasību kā nepamatotu un atzina, ka *SGS Belgium* pieteikumiem par [*DERWA* un *Centraal Beheer Achmea*] iesaistīšanu prāvā un saukšanu pie atbildības vairs nav priekšmeta.

6 — Šī summa ir aprēķināta šādi: EUR 1 407 268,90 ir pamatsumma, kas atbilst eksporta kompensācijas summai, kam pieskaitīts palielinājums 20 % apmērā, tātad papildus EUR 281 453,72, un soda nauda 200 % apmērā no pamatsummas, tātad — EUR 2 814 538,12.

21. *B.I.R.B.* prasība gan neesot noilgusi, jo Regulas Nr. 2988/95 3. pantā paredzētais četrus gadus ilgais noilguma termiņš, kas esot sācies 1998. gada 10. februārī [7], esot ticis pārtraukts ar *B.I.R.B.* 2002. gada 5. februāra vēstuli, ar ko tā noteica sodu.

22. Tomēr trūkstot pietiekama juridiskā pamata, lai sodu varētu piemērot eksportētāja pieļautajā pārkāpumā iesaistītajai personai — *SGS Belgium*. It īpaši Regulas Nr. 2988/95 5. un 7. pantam neesot tiešas iedarbības, jo tajos dalībvalstīm ir atstāta rīcības brīvība. Turklāt *B.I.R.B.* neesot pierādījusi, ka *DERWA* ir nepamatoti saņēmusi eksporta kompensāciju un ka *SGS Belgium* sertifikātā ir ietvertas nepareizas ziņas.

23. *B.I.R.B.* par šo spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību iesniedzējtiesā — *Hof van Beroep te Antwerpen* [Antverpenes apelācijas tiesā], kas ar savu 2009. gada 8. septembra nolēmumu iesniedza Tiesai prejudiciāla nolēmuma pieņemšanai šādus jautājumus:

"1) Vai Padomes Regulas Nr. 2988/95 5. un 7. panta noteikumiem ir tieša iedarbība dalībvalstu tiesību sistēmās un dalībvalstīm nav nekādas rīcības brīvības, un valsts iestādēm nav jāveic nekādi īstenošanas pasākumi?

2) Vai dalībvalsts, kurā ir tikusi iesniegta eksporta deklarācija (šajā lietā — Beļģija), akreditēta kontroles un pārraudzības aģentūra [sabiedrība], kura ir izsniegusi kļūdainu izkraušanas sertifikātu Regulas Nr. 3665/87 18. panta 2. punkta c) apakšpunkta nozīmē, ir uzskatāma par saimnieciskās darbības subjektu Regulas Nr. 2988/95 1. panta nozīmē vai personu, kas bijusi iesaistīta pārkāpumā un kam par šo pārkāpumu jāatbild vai bija jārūpējas, lai šis pārkāpums nenotiktu, minētās regulas 7. panta nozīmē?

3) Vai Ekonomiskās [Ekonomikas] kontroles pārvaldes izmeklēšanas ziņojuma paziņošana vai vēstule ar pieprasījumu iesniegt papild[u] dokumentus, lai pierādītu laišanu brīvā apgrozībā, vai paziņojums par soda uzlikšanu ir uzskatāms

7 — Šajā dienā *DERWA* iesniedza *B.I.R.B.* no *SGS Belgium* saņemto sertifikātu par ievešanu Ēģiptē.

par izmeklēšanas un iztiesāšanas darbību Regulas Nr. 2988/95 3. panta 1. punkta trešās daļas izpratnē?"

24. Tiesvedībā Tiesā piedalījās *SGS Belgium*, *DERWA*, Beļģijas valdība, Austrijas valdība, kā arī Eiropas Komisija; Austrijas valdība savu nostāju pauda tikai rakstveidā.

IV — Juridiskais vērtējums

A — *Par pirmo prejudiciālo jautājumu*

25. Beļģijas valdība un Komisija uzskata, ka Regulas Nr. 2988/95 5. un 7. pantam ir tieša iedarbība. Tas izrietot no regulu tiesiskā rakstura un funkcijas. Varot gan būt arī izņēmumi, kad ir vajadzīgi arī dalībvalstu īstenošanas pasākumi, tomēr šis neesot tāds gadījums. Neesot arī nekāda īpaša nozares regulējuma, kas šeit būtu piemērojams kā prioritārs.

26. Saskaņā ar LESD 288. panta 2. punktu regulas tik tiešām ir "vispārpiemērojamas". Regulas "uzliek saistības kopumā un ir tieši piemērojamas visās dalībvalstīs" [8].

27. Varētu domāt, ka šis vispārīgais primāro tiesību princips ir spēkā arī attiecībā uz Regulu Nr. 2988/95. Tā vismaz ir noteikts tās 11. panta 2. punktā, saskaņā ar kuru šī regula uzliek saistības kopumā un ir tieši piemērojama visās dalībvalstīs.

28. Jautājums par Regulas Nr. 2988/95 tiešo piemērojamību Tiesai tika uzdots jau lietā *Handlbauer* [9]. Tajā runa bija par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, ko iesniedza kāda Austrijas tiesa, kura primāro tiesību un Regulas Nr. 2988/95 vācu valodas versijas formulējuma — "unmittelbar gilt" ["ir spēkā tieši"] — vietā bija izvēlējusies formulējumu "unmittelbar anwendbar" ["tieši piemērojama"]. Sprieduma franču valodas versijā — kā zināms, Tiesas tiesneši apspriežas franču valodā, — šajā nolūkā tika izmantoti vārdi "directement applicable", kas atbilst primāro tiesību un Regulas Nr. 2988/95 franču valodas versijas formulējumam. Šis apstāklis ļauj konstatēt, ka jēdzienu pāriem "unmittelbare Geltung" un "unmittelbare Anwendbarkeit"

8 — To paredzēja arī šādiem faktiskajiem apstākļiem ļoti nozīmīgais agrākais EK līguma 189. panta 2. punkts.

9 — [Tiesas] 2004. gada 24. jūnija spriedums lietā C-278/02 *Handlbauer* (Krājums, I-6171. lpp.).

vismaz saistībā ar spriedumu lietā *Handlbauer* nav atšķirīgas nozīmes.

29. Minētajā lietā, tāpat kā šajā lietā, runa bija par pārkāpumu izskatīšanu saistībā ar lauksaimniecības produktu eksporta kompensācijām. Tiesa apstiprinoši atbildēja uz [jautājumu par] regulas 3. panta 1. punkta, kas attiecībā uz pārkāpumu izskatīšanu paredz četrus gadus ilgu noilguma termiņu, tiešu piemērojamību [10].

30. Tiesa sava sprieduma pamatojumā vispirms norādīja, ka regulām, ņemot vērā to juridisko raksturu un funkciju Kopienu tiesību avotu sistēmā, principā ir "tieša iedarbība" [*unmittelbare Wirkung*] [11] dalībvalstu tiesību sistēmās, tā ka dalībvalstu [veikti] īstenošanas pasākumi nav vajadzīgi [12]. Dažu regulu normu īstenošanai gan ir vajadzīgs, lai dalībvalstis veiktu īstenošanas pasākumus [13], tomēr Regulas Nr. 2988/95 3. panta 1. punkts tāds nav.

31. Nedz minētajā spriedumā, nedz agrākā judikatūrā nevar konstatēt, ka Tiesa skaidri atzītu, ka šie termini — tiešā spēkā esamība, piemērojamība un iedarbība — ir atšķirīgi. Lai arī procesa dalībnieki daļēji pievērsās šo terminu iespējamām atšķirībām, es neuzskatu, ka būtu mērķtiecīgi šeit uzsākt principiālu diskusiju par Savienības tiesību, it īpaši regulu, tiešās iedarbības jēdziena *direct effect* vai *effet direct* [14] nozīmē.

32. Ja izskatāmajā lietā tiek jautāts par Regulas Nr. 2988/95 5. un 7. panta tiešo iedarbību, tad vienkārši ir jānoskaidro tikai tas, vai iestādes īstenots pasākums, kas apgrūtina kādu uzņēmumu, var tikt tieši pamatots ar šīs regulas normu. Galu galā tāds bija jautājums arī lietā *Handlbauer*. Tajā ar Regulu Nr. 2988/95 gan netika tieši pamatots pats sods. Tomēr regulā paredzētais četrus gadus ilgais noilguma termiņš bija — un no tā acīmredzami bija atkarīgs, kā izšķirt jautājumu par soda tiesiskumu, — ne vien ilgāks par termiņu, kas būtu

10 — Iepriekš 9. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *Handlbauer*, 35. punkts; skat. arī 2009. gada 29. janvāra spriedumu apvienotajās lietās no C-278/07 līdz C-280/07 *Josef Vosding Schlacht-, Kühl-* un *Zerlegebetrieb* (Krājums, I-457. lpp., 27. un 28. punkts).

11 — Sprieduma franču valodas versijā: "effet immédiat".

12 — Iepriekš 9. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *Handlbauer*, 25. punkts (ar norādi uz 1972. gada 17. maija spriedumu lietā 93/71 *Leonesio*, *Recueil*, 287. lpp., 5. punkts).

13 — Iepriekš 9. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *Handlbauer*, 26. punkts (ar norādi uz 2001. gada 11. janvāra spriedumu lietā C-403/98 *Monte Arcosu* (*Recueil*, I-103. lpp., 26. punkts).

14 — Tostarp skat. Edward, D., "Direct Effect: Myth, Mess or Mystery?", no: Jolande M. Prinssen un Annette Schrauwen (eds.), *Direct effect, Rethinking a Classic of EC Legal Doctrine*, Europa Law Publishing, Groningena, 2002, 3. lpp.

piemērojams, ja regulas 3. panta 1. punktam nebūtu tiešas iedarbības, bet arī to bija iespējams pārtraukt.

33. Kritēriji, pamatojoties uz kuriem būtu veicama izvērtēšana par to, vai tas ir piemērots kā soda juridiskais pamats, ir ātri vien atrodami.

34. Piemēram, tās pašas Regulas Nr. 2988/95 2. panta 2. punkta pirmajā teikumā ir paredzēts, ka administratīvais sods var tikt piemērots vienīgi tad, ja tas pirms pārkāpuma izdarīšanas dienas ir bijis paredzēts kādā Kopienu tiesību aktā. Turklāt tās 2. panta 3. punktā ir noteikts, ka Kopienu tiesību normās ir paredzēti veidi un piemērošanas joma, kādiem jābūt administratīvajiem pasākumiem un sodiem, kas vajadzīgi konkrēto noteikumu pareizai piemērošanai, ņemot vērā pārkāpuma veidu un smagumu, piešķirto vai saņemto labumu un atbildības pakāpi.

35. Īpaši lauksaimniecības produktu eksporta kompensāciju jomā Tiesa ir vairākkārt spriedusi, ka, pat ja sodam nav kriminālatiesiska rakstura, to drīkst piemērot vienīgi tad, ja tas ir balstīts uz skaidru un nepārprotamu juridisko pamatu [15].

36. Šis nosacījums — tāpat kā noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības princips [16] — ir vispārīgā, fundamentālā Kopienu tiesību principa — tiesiskās drošības — īpaša izpausme; šis princips īpaši paredz, ka normai jābūt skaidrai un noteiktai, lai tiesību subjekts var nepārprotami konstatēt savas tiesības un pienākumus un veikt atbilstošus pasākumus [17].

37. Lai arī Tiesa — manuprāt, pamatoti, — laiku pa laikam ir paudusi rezervētu attieksmi pret krimināltiesību principu piemērošanu attiecībā uz administratīvi sodāmu pārkāpumu sastāviem [18], nekas neliecina pret to, ka par orientieri tiek izmantots arī noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības principa saturs.

38. Šis princips nosaka, ka Kopienu tiesību normās ir jābūt skaidri definētiem nodarījumiem un par tiem paredzētajiem sodiem. Šis nosacījums ir izpildīts, ja tiesību subjekts,

15 — 2000. gada 14. decembra spriedums lietā C-110/99 *Emsland-Stärke* (*Recueil*, I-11569. lpp., 56. punkts), 2002. gada 11. jūlija spriedums lietā C-210/00 *Käserei Champignon Hofmeister* (*Recueil*, I-6453. lpp., 52. punkts) un 2006. gada 6. aprīļa spriedums lietā C-274/04 *ED & F Man Sugar* (Krājums, I-3269. lpp., 15. punkts).

16 — *Nullum crimen, nulla poena sine lege.* Šajā ziņā skat. 2008. gada 3. jūnija spriedumu lietā C-308/06 *Intertanko* u.c. (Krājums, I-4057. lpp., 70. punkts).

17 — Iepriekš 16. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā C-308/06 *Intertanko* u.c., 69. punkts.

18 — Skat. iepriekš 15. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Käserei Champignon Hofmeister*, 44. punkts, kurā Tiesa konstatē, ka Regulas Nr. 3665/87 11. panta 1. punkta pirmās daļas a) punktā [ietvertajam] sodāmā pārkāpuma sastāvam [*Sanktionstatbestand*] nav krimināltiesiska rakstura un tādējādi princips "nulla poena sine culpa" nav piemērojams. Turpretī 2007. gada 8. marta spriedumā lietā C-45/06 *Campina* (Krājums, I-2089. lpp., 40. punkts) un 2008. gada 11. marta spriedumā lietā C-420/06 *Jager* (Krājums, I-1315. lpp., 59. un nākamie punkti) Tiesa par piemērojamu atzina principu, ka, nosakot administratīvu sodu, ar atpakaļejošu spēku ir piemērojama norma, kurā paredzēts mazākais sods; šajā sakarā tā norādīja, ka šis princips īpaši skaidri izpaužas Regulas Nr. 2988/95 2. panta 2. punkta otrajā teikumā. Tikai starp citu vēl piebildīšu, ka Regulā Nr. 2988/95, kā liecina tās preambulas desmitais apsvērums, ir ņemts vērā arī krimināltiesību princips *ne bis in idem*.

ņemot vērā attiecīgo normu tekstu — vajadzības gadījumā, izmantojot tiesas sniegto interpretāciju, — var konstatēt, kuras darbības un bezdarbība izraisa tā kriminālatbildību [19].

39. Ja Regulas Nr. 2988/95 5. un 7. pantam piemēro skaidrības un nepārprotamības kritērijus, tad vispirms ir jākonstatē, ka Regulas Nr. 2988/95 1. panta 2. punktā definētais pārkāpuma sastāvs, uz ko atsaucas 5. un 7. pants, acīmredzot ir jāpiepilda ar konkrētu saturu. Šīs definīcijas centrālais elements ir tikai Kopienu tiesību normas pārkāpums un no tā izrietošs iespējamais kaitējums Kopienu budžetam, nekonkretizējot — pat ne īsumā vai vismaz pēc galvenajiem veidiem — aplūkoto prettiesiskās rīcības veidu.

40. Turklāt, līdzīgi *SGS Belgium*, *DERWA* un Austrijas valdībai, var konstatēt, ka Regulas Nr. 2988/95 5. un 7. pantā runa ir par izteikti fakultatīvām normām. Saskaņā ar regulas 5. pantu pārkāpumu rezultātā "var" tikt piemērotas konkrētas administratīvo tiesību sankcijas, tostarp naudas sods; saskaņā ar regulas 7. pantu šie soda veidi "var" tikt piemēroti konkrētām personām. Neviena no pārējo valodu versijām nesniedz citādu secinājumu [20].

41. Turklāt acīmredzams ir tas, ka Regulas Nr. 2988/95 5. pants saistībā ar minēto sodu neizšķir [dažādus] pārkāpumu veidus — tādus, kas izdarīti tīši, un tādus, kas notikuši neuzmanības dēļ. Tikpat nenozīmīga saistībā ar regulas 7. pantu ir iespējamo soda adresātu atbildības pakāpe, kas izriet no pārkāpuma.

42. Šis teksta traktējums jau pats par sevi liek apšaubīt, ka Regulas Nr. 2988/95 5. un 7. pantam ir tiešā iedarbība tādā nozīmē, ka tie var tikt izmantoti kā patstāvīgs soda piemērošanas juridiskais pamats. Tomēr regula sniedz vēl arī citas norādes, ka izskatāmajām normām — jebkurā gadījumā ņemot vērā to konkrēto saturu [21] — tiešās iedarbības šajā nozīmē nav.

43. Saskaņā ar minētās regulas 1. panta 1. punktu tā pretendē tikai uz "vispārīgu noteikumu" [pamatregulējuma] funkcijām. Tālāk tās 2. panta 1. punktā ir noteikts, ka cita starpā tiek ieviestas soda sankcijas, "ciktāl tās

19 — Iepriekš 16. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *Intertanko* u.c., 71. punkts, ar norādi uz 2007. gada 3. maija spriedumu lietā C-303/05 *Advocaten voor de Wereld* (Krājums, I-3633. lpp., 50. punkts) un ECT 2000. gada 22. jūnija spriedumu lietā *Coëme* u.c. pret Beļģiju (*Recueil des arrêts et décisions*, 2000-VII, 1. lpp., 145. punkts).

20 — Piemēram, franču valodā tas ir "peuvent", angļu valodā — "may", itāliešu valodā — "possono", spāņu valodā — "podrán" un holandiešu valodā — "kunnen".

21 — Es nekādā ziņā neapšaubu secinājumus, ko Tiesa ir izdarījusi [iepriekš] 9. zemsvītras piezīmē minētajā spriedumā lietā *Handlbauer*, 35. punkts, proti, ka Regulas Nr. 2988/95 3. panta 1. punktā noteiktais četrus gadus ilgais noilguma termiņš ir tieši piemērojams.

ir vajadzīgas". Kā jau tika konstatēts, regulas 5. pantā — un arī nevienā citā regulas pantā — nav teikts, kad ir jāpiemēro kāds sods. Arī teksta formulējums "tiek ieviestas" [22] liecina par to, ka, lai radītu tieši piemērojamu sodāma pārkāpuma sastāvu, papildus Regulai Nr. 2988/95 ir vajadzīgas vēl citas normas.

44. Iepriekš jau minētā Regulas Nr. 2988/95 2. panta 2. punkta pirmā teikuma un 3. punkta teksts ir vēl skaidrāks: tajā ir noteikts, ka administratīvais sods var tikt piemērots vienīgi tad, ja tas pirms pārkāpuma izdarīšanas dienas ir bijis paredzēts kādā Kopienu tiesību aktā; tas liecina, ka Padome, pieņemot regulu, pamatojās uz to, ka ar regulu vien nepietiek, lai piemērotu sodu.

45. Fakts, ka tajā ir paredzēts arī tas, ka Kopienu tiesību normās ir paredzēti veidi un piemērošanas joma, kādiem jābūt administratīvajiem pasākumiem un sodiem, kas vajadzīgi konkrēto noteikumu pareizai piemērošanai, ņemot vērā pārkāpuma veidu un smagumu, piešķirto vai saņemto labumu un atbildības pakāpi, apstiprina to, ka ar regulā ietverto pamatregulējumu vien nepietiek, lai radītu patstāvīgu soda piemērošanas juridisko pamatu. Tas tādēļ, ka pašai regulai trūkst visa, kas tajā prasīts.

46. Galu galā Regulas Nr. 2988/95 piektajā apsvērumā ir teikts, ka atbilstoši šai regulai rīcība, kas uzskatāma par pārkāpumu, kā arī administratīvie pasākumi un atbilstošie soda veidi ir paredzēti nozaru regulējumā.

47. Gluži tāda pati nostāja ir pausta arī līdzšinējā judikatūrā, saskaņā ar kuru Kopienas likumdevējs, pieņemot Regulu Nr. 2988/95, ir noteicis virkni vispārīgu principu un ir paredzējis, ka principā visās nozaru regulās ir jāievēro šie principi [23].

48. Atbilstoši tam Tiesa, piemēram, struktūrfondu jomā pienākuma atgūt [naudas līdzekļus] juridisko pamatu rod attiecīgajā Padomes īstenošanas regulā, nevis Regulā Nr. 2988/95, "[kas] — kā uzsvēra Komisija — tikai paredz vispārīgus noteikumus par [..] sankcijām [..]" [24]. Tādējādi tā tieši piekrīt Komisijas viedoklim, kas konkrēti bija apgalvojusi, ka

22 — Šeit jānorāda, ka runa nav par [preambulas] apsvērumu, kurā paziņots, kas noteikts regulā, bet gan par pašas regulas normu.

23 — Iepriekš 18. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *Jager*, 61. punkts un tajā minētā judikatūra.

24 — 2008. gada 13. marta spriedums apvienotajās lietās no C-383/06 līdz C-385/06 *Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening* (Krājums, I-1561. lpp., 39. punkts).

"Regula Nr. 2988/95 nav autonoms juridiskais pamats, kas ļautu valsts iestādēm veikt pasākumus pārkāpumu gadījumā. Minētajā dokumentā ir ietverti tikai vispārīgi noteikumi [..]" [25]. Komisija tagad acīmredzami uzskata, ka, ja Tiesa ar minēto būtu vēlējusies paust tikai to, ka, ja pastāv nozares regulējums, jāpiemēro tas, nevis Regula Nr. 2988/95, tad tā būtu izvēlējusies citādu formulējumu.

49. Tādēļ secinu, ka Regulas Nr. 2988/95 5. un 7. pantam pašiem nav tiešās iedarbības tādā nozīmē, ka tie varētu tikt izmantoti kā patstāvīgs soda piemērošanas juridiskais pamats.

50. Kā izriet no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu, *B.I.R.B.*, lai pamatotu soda piemērošanu *SGS Belgium*, balstījās nevis tikai uz Regulas Nr. 2988/95 5. un 7. pantu, bet gan uz šīm normām kopsakarā ar Regulas Nr. 3665/87 11. panta 1. punktu.

51. Arī Komisija uzskata, ka Regulas Nr. 3665/87 11. panta 1. punktam šajā sakarā ir nozīme. Proti, tā uzskata, ka Regulas Nr. 2988/95 5. un 7. pants var tikt izmantots kā patstāvīgs juridiskais pamats, lai piemērotu sodu starptautiskai kontroles un pārraudzības sabiedrībai. Taču, likumības principa dēļ un ņemot vērā Karaļa 1985. gada 4. janvāra dekrēta 2. panta 2. punktu, šāds sods nevarot pārsniegt maksimālo summu, kas varot tikt noteikta kā sods attiecībā uz eksportētājiem. Tas, cik lielam jābūt eksportētājam piemērojamā soda apmēram, ir paredzēts Regulas Nr. 3665/87 11. panta 1. punktā.

52. Tomēr tas, vai Regulas Nr. 2988/95 5. un 7. pants kopsakarā ar Regulas Nr. 3665/87 11. panta 1. punktu sniedz pietiekamu juridisko pamatu, lai piemērotu sodu starptautiskai kontroles un pārraudzības sabiedrībai, kāda ir *SGS Belgium*, ir izvērtējams, gatavojot atbildi uz otro prejudiciālo jautājumu.

53. Tādēļ uz pirmo prejudiciālo jautājumu būtu jāatbild tādējādi, ka Regulas Nr. 2988/95 5. un 7. pantam pašiem nav tiešas iedarbības tādā nozīmē, ka tie var tikt izmantoti kā patstāvīgs soda sankcijas piemērošanas juridiskais pamats.

25 — Iepriekš 24. zemsvītras piezīmē minētais spriedums apvienotajās lietās *Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening*, 34. punkts.

B — *Par otro prejudiciālo jautājumu*

54. Ar savu otro jautājumu *Hof van Beroep* vēlas noskaidrot, vai starptautiska kontroles un pārraudzības sabiedrība — kāda ir *SGS Belgium* —, kas ir izsniegusi kļūdainu izkraušanas sertifikātu Regulas Nr. 3665/87 18. panta 2. punkta c) apakšpunkta nozīmē, ir uzskatāma par saimnieciskās darbības subjektu vai citu personu Regulas Nr. 2988/95 1. un 7. panta nozīmē, kas tādējādi var tikt uzskatīta par soda adresātu šīs regulas nozīmē.

55. Ņemot vērā ierosināto atbildi uz pirmo prejudiciālo jautājumu, atbilde uz otro prejudiciālo jautājumu īstenībā šķiet lieka. Tā kā Regula Nr. 2988/95 nesniedz tieši piemērojamu juridisko pamatu soda piemērošanai, izolēti traktējot, nav vajadzīga nekāda papildu izvērtēšana par to, vai starptautiska kontroles un pārraudzības sabiedrība, kāda ir *SGS Belgium*, var tikt uzskatīta par soda adresātu šīs regulas nozīmē.

56. Tomēr otrais prejudiciālais jautājums saglabā savu nozīmīgumu, ja lietas izskatīšanā ņem vērā arī Regulas Nr. 3665/87 11. panta 1. punktu, lai rastu pietiekamu juridisko pamatu tam, lai piemērotu sodu starptautiskai kontroles un pārraudzības sabiedrībai. Šī norma ietver konkrētu, laika ziņā piemērojamu Kopienu tiesību sodāma pārkāpuma sastāvu attiecībā uz nepamatoti pieteiktām lauksaimniecības produktu eksporta kompensācijām, pat ja tā funkciju kā sodāma pārkāpuma sastāvu var konstatēt vienīgi pēc padziļinātas izskatīšanas [26].

57. Tādējādi varētu domāt, ka, Regulas Nr. 2988/95 5. un 7. pantu aplūkojot kopsakarā ar Regulas Nr. 3665/87 11. panta 1. punktu, var atbildēt apstiprinoši, ka pastāv pietiekams juridiskais pamats, lai piemērotu sodu starptautiskām kontroles un pārraudzības sabiedrībām. Lai to varētu noskaidrot, ir jāinterpretē arī Regulas Nr. 2988/95 1. un 7. panta noteikumi par soda sankciju adresātiem.

58. Regulas Nr. 3665/87 11. panta 1. punktā ietvertais sodāma pārkāpuma sastāvs teksta ziņā ir vērsts vienīgi uz eksportētāju [27]; tiek pieņemts, ka tas ir pieteicies pārāk lielas eksporta kompensācijas saņemšanai, un ar to tiek saprasti arī tādi gadījumi, kad vispār nepastāv

26 — Šajā ziņā skat. tostarp 2008. gada 24. aprīļa spriedumu lietā C-143/07 *AOB Reuter* (Krājums, I-3171. lpp., 22. punkts). Katrā ziņā termins "sods" tiek nepārprotami minēts 1. punkta trešajā un piektajā daļā. Par 11. panta 1. punkta pirmās daļas a) punktā ietverto sodu, kam nav krimināltiesiska rakstura, skat. arī iepriekš 15. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Käserei Champignon Hofmeister*, 35. un nākamie punkti.

27 — Šajā ziņā skat. arī iepriekš 15. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Käserei Champignon Hofmeister*, 42. punkts.

nekādas prasījuma tiesības uz kompensāciju [28]. Lai izvērtētu šo jautājumu, svarīgi ir ne tikai faktiskie apstākļi, kas kompetentajām iestādēm bija zināmi kompensācijas pieteikuma pārbaudes laikā, bet arī tie, kas pastāvēja pēc pieteikuma iesniegšanas [29].

59. Tiesa jau ir konstatējusi, ka šī norma ir uzskatāma par skaidru un pietiekamu juridisko pamatu, lai attiecībā uz eksportētāju piemērotu soda sankcijas [30].

60. Neviens no procesa dalībniekiem neapgalvo, ka *SGS Belgium* kā starptautiskai kontroles un pārraudzības sabiedrībai varētu tikt piemērots sods, pamatojoties tikai uz šo normu.

61. Tā kā uz Regulas Nr. 3665/87 11. panta 1. punkta pamata sodāmo pārkāpumu var paveikt vienīgi pats eksportētājs, nav vairs jāizvērtē, vai *SGS Belgium* var tikt uzskatīta par saimnieciskās darbības subjektu Regulas Nr. 2988/95 1. panta 2. punkta un 7. panta pirmā teikuma nozīmē. *SGS Belgium* pati nevarēja izdarīt attiecīgo pārkāpumu, un līdz ar to tā nevar būt soda sankciju adresāts, neatkarīgi no tās iespējamā statusa "saimnieciskās darbības subjekts" šo normu nozīmē.

62. Līdz ar to atliek pārliecināties, vai par *SGS Belgium* piemērojamā soda juridisko pamatu būtu uzskatāms Regulas Nr. 3665/87 11. panta 1. punkts kopsakarā ar Regulas Nr. 2988/95 7. panta otro teikumu, saskaņā ar kuriem Kopienu administratīvais sods var tikt piemērots arī personām, kuras ir bijušas pārkāpuma līdzizdarītājas un kuras ir atbildīgas par šādu pārkāpumu vai kurām jārūpējas par to, lai tas netiktu izdarīts.

63. Pārkāpums Regulas Nr. 2988/95 7. panta otrā teikuma un 1. panta 2. punkta nozīmē būtu tad, ja *DERWA* saskaņā ar Regulas Nr. 3665/87 11. panta 1. punktu eksporta kompensācijas ir saņēmusi nepamatoti.

64. Tas galu galā ir jānoskaidro iesniedzējtiesai. Kā var secināt no otrā prejudiciālā jautājuma teksta, tas pamatojas uz pieņēmumu, ka *SGS Belgium* izsniegtais un *DERWA* izmantotais izkraušanas sertifikāts Regulas Nr. 3665/87 18. panta 2. punkta c) apakšpunkta nozīmē bija kļūdains. Tomēr lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu var konstatēt, ka iesniedzējtiesā par to joprojām pastāv strīds. Turklāt tiesvedībā iesniedzējtiesā tika

28 — Iepriekš 26. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *AOB Reuter*, 22. punkts.

29 — Iepriekš 26. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *AOB Reuter*, 23. punkts.

30 — Iepriekš 26. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *AOB Reuter*, 34. punkts.

apgalvots, ka preces no Ēģiptes tika ievestas Dienvidāfrikas [Republikā], tādējādi neatkarīgi no apstrīdētā izkraušanas sertifikāta pareizības esot pastāvējušas *DERWA* prasījuma tiesības uz eksporta kompensāciju.

65. Eksportētājam katrā ziņā ir jāgarantē savu deklarāciju pareizība, un Regulas Nr. 3665/87 11. panta 1. punkta pirmās daļas a) punktā paredzētā soda sankcija tiek piemērota neatkarīgi no subjektīvās vainas pakāpes [31]. Eksportētāja līgumpartnera kļūda vai maldība arī nav uzskatāma par nepārvaramu varu, bet gan pieder pie parastiem darījumu riskiem, un darījumu attiecību ietvaros tie nevar tikt traktēti kā neparedzami. Eksportētāja rīcībā ir dažādi līdzekļi, piemēram, līgumpartnera brīva izvēle, atbilstošas līguma klauzulas vai apdrošināšana, lai sevi no tā pasargātu [32].

66. Es nesaskatu pamatu tam, lai tas nebūtu spēkā arī eksportētāja un starptautiskas kontroles un pārraudzības sabiedrības attiecībās, proti, neatkarīgi no tā, vai eksportētāja izmantotais sertifikāts tika izsniegts paša eksportētāja vai — kā, šķiet, ir noticis šajā gadījumā — tā apdrošinātāja uzdevumā.

Starp citu, Regulā (EK) Nr. 800/1999 [33], ar ko tika atcelta Regula Nr. 3665/87, tika tieši noteikts, ka trešo personu darbības, kas tieši vai netieši ir saistītas ar kompensācijas izmaksai vajadzīgajām formalitātēm, tostarp starptautisku kontroles un pārraudzības sabiedrību darbību, tiek attiecinātas uz kompensācijas saņēmēju [34].

67. Ja vērtēšanu balsta uz vēl vienu hipotēzi — ka *DERWA* izdarīja pārkāpumu, kura iemesls ir *SGS Belgium* izsniegtais kļūdainais sertifikāts —, tad *SGS Belgium* ir uzskatāma vismaz par personu, kas bija pārkāpuma līdzizdarītāja.

68. Vēl ir jānoskaidro, vai Regulas Nr. 3665/87 11. panta 1. punkta un Regulas Nr. 2988/95 7. panta otrā teikuma kopsakars ir tik skaidrs un nepārprotams, ka tie var tikt izmantoti kā juridiskais pamats soda piemērošanai starptautiskai kontroles un pārraudzības sabiedrībai, piemēram, *SGS Belgium*.

31 — Iepriekš 15. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *Käserei Champignon Hofmeister*, 59. un nākamie punkti, un 2005. gada 12. maija spriedums lietā C-542/03 *Milupa* (Krājums, I-3989. lpp., 26. punkts).

32 — Iepriekš 15. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *Käserei Champignon Hofmeister*, 80. punkts, un iepriekš 26. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *AOB Reuter*, 36. punkts.

33 — Komisijas 1999. gada 15. aprīļa Regula (EK) Nr. 800/1999, ar kuru nosaka kopējus sīki izstrādātus noteikumus eksporta kompensāciju sistēmas piemērošanai lauksaimniecības produktiem (OV L 102, 11. lpp.).

34 — 52. panta 4. punkta otrā daļa.

69. Vispirms ir atkārtoti jānorāda, ka Regulas Nr. 2988/95 7. panta otrajam teikumam ir tikai fakultatīvs raksturs. Tas nepārprotami pieļauj rīcības brīvību.

70. Pat ja Regulas Nr. 3665/87 11. pantā noteiktajām sankcijām nav krimināltiesiska rakstura [35], man tās šķiet nesaderīgas ar skaidrības un nepārprotamības prasībām, ja to piemērošana attiecībā uz Regulas Nr. 2988/95 7. panta otrajā teikumā minētajām personām tiktu atstāta dalībvalstu pārvaldes iestāžu ziņā. Spriedumā lietā *AOB Reuter* [36] Tiesa, pirms tā Regulas Nr. 3665/87 11. panta 1. punktu kvalificēja kā skaidru un pietiekamu juridisko pamatu soda piemērošanai attiecībā uz eksportētāju, konstatēja, ka tad, ja pastāv sodāma nodarījuma sastāvs, soda piemērošana ir obligāta, izņemot, ja ir izpildīts kāds no ierobežojoši definētajiem sastāviem, kuri pamato atbrīvošanu [no soda].

71. Izmantojot šajā lietā apstrīdēto normu tekstu, tiesību subjekts tomēr nevar konstatēt, kādas darbības un/vai bezdarbība pamato viņa atbildību, par ko pienākas sods. Jau šā iemesla dēļ vien likumības princips nav ievērots. Regulas Nr. 2988/95 7. panta otrajā teikumā paredzētā rīcības brīvība vispirms vēl ir jāpiepilda ar saturu, kas ir vai nu Kopienu likumdevēja, vai arī — tā uzdevumā — dalībvalstu kompetencē, lai rastos tieši piemērojams sodāma pārkāpuma sastāvs.

72. Turklāt jākonstatē, ka Regulas Nr. 3665/87 11. panta 1. punktā, nosakot soda veidus un piemērošanas jomu, īpaši ir ņemti vērā pārkāpuma veids un smagums, piešķirtais vai saņemtais labums un atbildības pakāpe, kā prasīts Regulas Nr. 2988/95 2. panta 3. punktā. Turpretī Regulas Nr. 2988/95 7. panta otrais teikums personām, uz kurām tas attiecas, neparedz nekādu soda pielāgošanu atbilstoši to līdzdalības formai un nozīmīgumam, kā arī informētībai par Kopienu budžetam nodarītā vai iespējamā kaitējuma apmēru. Piesardzīgi velkot paralēles ar krimināltiesībām, var konstatēt, ka trūkst nošķīruma starp personas izdarītājas un līdzdalībnieces lomu pārkāpumā.

73. Izskatāmā lieta īpaši skaidri atklāj, ka šeit aplūkotās normas nebūtu piemērotas, lai noteiktu samērīgu soda sankciju. Piemēram, *B.I.R.B.* pārmet *SGS Belgium*, ka tā apzināti izsniedza kļūdainu sertifikātu, un vienlaikus pieņem, ka *DERWA* par šīm kļūdām nezināja. Tomēr abas aplūkotās normas nesniedz nekādu redzamu metodi, kā *SGS Belgium* piemērojamā soda noteikšanā ņemt vērā tās iespējamo

35 — Par Regulas Nr. 3665/87 11. panta 1. punkta pirmās daļas a) punktā ietverto sodāmā pārkāpuma sastāvu skat. iepriekš 15. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Käserei Champignon Hofmeister*, 44. punkts.

36 — Iepriekš minēts 26. zemsvītras piezīmē, 30. punkts.

atbildības pakāpi, ja vēlas uzturēt spēkā pieņēmumu, ka *SGS Belgium*, augstākais, ir *DERWA* pārkāpuma līdzizdarītāja, nevis pati ir uzskatāma par šā pārkāpuma izdarītāju.

74. Apstiprinājumu manai līdzšinējai analīzei saskatu arī apstāklī, ka 2002. gadā — uz ko norāda arī Austrijas valdība — Komisija, gatavojot grozījumu [37] Regulā Nr. 800/1999 [38], ar ko tikmēr bija atcelta Regula Nr. 3665/87, attiecībā uz lauksaimniecības produktu eksporta kompensāciju jomu bija ieviesusi normu ar šādu saturu: "Dalībvalstis, kas ir akreditējušas starptautiskas kontroles un pārraudzības sabiedrības, gadījumiem, kad šāda akreditēta sabiedrība izsniedz kļūdainu sertifikātu, paredz iedarbīgu sodu sistēmu." Attiecīgās regulas, ar ko izdarīti grozījumi, otrajā apsvērumā ir teikts: "Turklāt ir jāparedz iedarbīgs soda sankciju regulējums, ko dalībvalstis piemēro, ja starptautiskas kontroles un pārraudzības sabiedrības izsniedz kļūdainus pierādījumus par preču piegādi."

75. Tādējādi Komisija Regulas Nr. 3665/87 11. panta 1. punkta un Regulas Nr. 2988/95 7. panta otrā teikuma kopsakaru neuzskata par pietiekamu juridisko pamatu, lai starptautiskām kontroles un pārraudzības sabiedrībām piemērotu sodu. Īpaši raksturīgi ir tas, ka šim jaunieviestajam regulējumam ir pavisam citāda pieeja nekā tā, kas piemērojama eksportētājam. Proti, dalībvalstīm tiek izvirzīts uzdevums paredzēt starptautiskām kontroles un pārraudzības sabiedrībām piemērojamu sodu sistēmu, ko Komisija gan tuvāk nekonkretizē. Ja jau iepriekš Kopienas mērogā būtu pastāvējis pietiekams soda sankciju mehānisms, tad šis jaunais regulējums nebūtu bijis vajadzīgs; turklāt tādā gadījumā būtu jāpieņem, ka tagad pastāv divi regulējumi, bet to savstarpējā attiecība netiek izskaidrota.

76. Noslēgumā vēlos norādīt, ka nodarījuma sastāva konkretizācija, kuras attiecībā uz šai tiesvedībai nozīmīgo laikposmu Kopienu tiesību mērogā trūkst, ir atrodama valsts tiesībās, piemēram Karaļa 1985. gada 4. janvāra dekrēta 2. panta 2. punktā.

77. Proti, nedz Regula Nr. 2988/95, nedz Regula Nr. 3665/87 neietver norādi uz valsts tiesībām, kas ļautu vajadzīgo, materiāltiesisko konkretizāciju attiecībā uz Kopienu tiesībās tikai vispārīgi iezīmēto sodāma pārkāpuma sastāvu meklēt valsts tiesībās.

37 — Līdz ar jauno 16.c pantu, kas tika iekļauts ar Komisijas 2002. gada 11. jūlija Regulu (EK) Nr. 1253/2002, ar kuru groza Regulu (EK) Nr. 800/1999, ar ko nosaka kopējus sīki izstrādātus noteikumus eksporta kompensāciju sistēmas piemērošanai lauksaimniecības produktiem (OV L 183, 12. lpp.).

38 — Iepriekš minēts 33. zemsvītras piezīmē.

78. Turpretī Regula Nr. 2988/95 tieši paredz, ka administratīvais sods var tikt piemērots vienīgi tad, ja pirms pārkāpuma izdarīšanas brīža tas bijis paredzēts kādā Kopienu tiesību aktā, un ka Kopienu tiesību normās tiek noteikti veidi un piemērošanas joma, kādiem jābūt administratīvajiem pasākumiem un sodiem, kas vajadzīgi konkrēto noteikumu pareizai piemērošanai, ņemot vērā pārkāpuma veidu un smagumu, piešķirto vai saņemto labumu un atbildības pakāpi. Šajā sakarā Regulas Nr. 2988/95 preambulas piektajā apsvērumā ir teikts, ka rīcība, kas uzskatāma par pārkāpumu, kā arī administratīvie pasākumi un atbilstošās soda sankcijas saskaņā ar šo regulu ir paredzēti nozaru regulējumā.

Regulas Nr. 3665/87 11. pantu — tai ir piemērojama soda sankcija. Tā gan var tikt uzskatīta par personu, kas piedalījusies pārkāpumā Regulas Nr. 2988/95 7. panta otrā teikuma nozīmē, tomēr šī norma pat kopsakarā ar Regulas Nr. 3665/87 11. pantu nav pietiekams juridiskais pamats, lai šai personai piemērotu soda sankciju.

C — *Par trešo prejudiciālo jautājumu*

79. Tādēļ rezultātā uzskatu, ka uz otro prejudiciālo jautājumu būtu jāatbild šādi:

80. Ņemot vērā manis ierosinātās atbildes uz abiem pirmajiem prejudiciālajiem jautājumiem, atbildēt uz trešo prejudiciālo jautājumu vairs nav vajadzības. Ja soda sankciju nedrīkstēja piemērot no paša sākuma, tad katrā ziņā ir jāpārliecinās, vai to, iespējams, vairs nedrīkst piemērot. Tādēļ šo jautājumu izvērtēšu gadījumam, ja Tiesa nepiekristu maniem secinājumiem par abiem pirmajiem prejudiciālajiem jautājumiem.

Dalībvalsts, kurā ir iesniegta eksporta deklarācija (šajā lietā — Beļģijas), akreditētu starptautisku kontroles un pārraudzības sabiedrību, kas ir izsniegusi kļūdainu izkraušanas sertifikātu Regulas (EEK) Nr. 3665/87 18. panta 2. punkta c) apakšpunkta nozīmē, nevar uzskatīt par saimnieciskās darbības subjektu Regulas Nr. 2988/95 1. panta 2. punkta un 7. panta pirmā teikuma nozīmē, ja runa ir par to, vai uz šo normu pamata — kopsakarā ar

81. Saskaņā ar Regulas Nr. 2988/95 3. panta 1. punkta trešās daļas pirmo teikumu soda piemērošanas noilgums tiek pārtraukts ar jebkuru kompetentas iestādes veiktu izmeklēšanas vai iztiesāšanas darbību, par ko tiek informēta attiecīgā persona.

82. Iesniedzējtiesa kā iespējamo izmeklēšanas vai iztiesāšanas darbību min:

— Ekonomikas kontroles pārvaldes sagatavoto ziņojumu, kas 1998. gada 13. augustā tika nosūtīts *B.I.R.B.*, kā arī šīs kontroles pārvaldes 1998. gada 9. oktobra vēstuli, kas adresēta *B.I.R.B.*, un 1998. gada 14. oktobra faksu, ar kuriem tika pārsūtīti pārbaudes ziņojumi;

— *B.I.R.B.* 1999. gada 21. aprīļa ierakstīto vēstuli, kas adresēta *SGS Belgium*, kurā tika pieprasīts iesniegt papildu dokumentus, lai pierādītu [preču] laišanu brīvā apgrozībā, un

— *B.I.R.B.* 2002. gada 5. februāra ierakstīto vēstuli, kas adresēta *SGS Belgium*, kurā teikts, ka "saskaņā ar Regulas Nr. 3665/87 11. pantu" tiek piemērots sods.

83. Tiesa jau ir skaidrojusi, ka dalībvalstu iestāžu vispārīgās pārbaudes darbības, kas nav saistītas ar aizdomām par pārkāpumiem pietiekami precīzi konkretizētos darījumos, nevar pārtraukt Regulas Nr. 2988/95 3. panta 1. punkta noilguma termiņu. Piemēram, paziņojums par vispārīgu uzņēmuma/muitas pārbaudi bez pietiekami precīza darījumu apraksta, kuros pastāv aizdomas par pārkāpumiem, nav uzskatāms par izmeklēšanas vai iztiesāšanas darbību, kas pārtrauc noilguma termiņu [39]. Turpretī par izmeklēšanas darbību Tiesa atzina kādu Komisijas vēstuli, ar ko tā kādam Kopienu maksājumu saņēmējam zivsaimniecības nozarē darījusi zināmu, ka tā samazina sākotnēji apstiprināto maksājuma summu, jo zivju resursi atļaujas paziņojumā minētajā trešā valstī neesot tikuši pietiekami ilgi izmantoti [40].

84. Ņemot vērā trešā prejudiciālā jautājuma formulējumu, kā arī papildu paskaidrojumus lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu, ir jāpieņem, ka pārbaudes ziņojumi, par kuriem šeit ir runa, pārbaudes laikā tika darīti zināmi *SGS Belgium*. Manuprāt, iesniedzējtiesai, ņemot vērā šeit iepriekš minēto judikatūru, ir jānospriež, vai attiecīgie pārbaudes ziņojumi bija pietiekami konkrēti un *SGS Belgium* varēja konstatēt, ka pret to 1997. gada 4. novembra sertifikāta dēļ tiek veikta izmeklēšana.

85. Atšķirībā no *SGS Belgium* es nesaskatu problēmu apstāklī, ka nav runas par *B.I.R.B.* pašas sagatavotiem izmeklēšanas

39 — Iepriekš 9. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *Handlbauer*, 40. un 43. punkts.

40 — 2004. gada 2. decembra spriedums lietā C-226/03 P *José Martí Peix*/Komisija (Krājums, I-11421. lpp., 30. punkts).

ziņojumiem. Tas, vai dalībvalsts kompetence izmeklēšanas un/vai iztiesāšanas jomā ir saistāma tikai ar vienu vai tomēr vairākām iestādēm, pats par sevi attiecīgo pasākumu kvalificēšanu par izmeklēšanas vai iztiesāšanas pasākumiem apšaubīt nevar. Tomēr citāds vērtējums būtu vietā tad, ja iestāde, kas attiecīgajai personai pārsūta citas iestādes ziņojumus, [personai] rada iespaidu, ka, raugoties no tās viedokļa, nav pietiekamu elementu, lai rastos aizdomas.

86. Attiecībā uz *B.I.R.B.* 1999. gada 21. aprīļa ierakstīto vēstuli, kas adresēta *SGS Belgium*, ar ko tai tika pieprasīts iesniegt papildu dokumentus, lai pierādītu preču laišanu brīvā apgrozībā, manuprāt, daudz kas liecina par to, ka šajā sakarā runa ir bijusi vismaz par izmeklēšanas darbību. Tomēr arī šajā jautājumā iesniedzējtiesai ir precīzi jāpārbauda tās saturs tādā ziņā, vai šī vēstule ļauj konstatēt, ka *B.I.R.B.* bija šaubas par 1997. gada 4. novembra sertifikāta pareizību un vai tā necentās, piemēram, tikai papildināt savus dokumentus. Kā liecina iesniedzējtiesas sniegtais faktisko apstākļu izklāsts [41], ar šo ierakstīto vēstuli *SGS Belgium* tika informēta arī par Ekonomikas kontroles pārvaldes pārbaudes rezultātiem. Šajā ziņā ir spēkā abos iepriekšējos punktos norādītais.

87. Attiecībā uz *B.I.R.B.* 2002. gada 5. februāra ierakstīto vēstuli *SGS Belgium*, ar ko "saskaņā ar Regulas Nr. 3665/87 11. pantu" tika piemērota soda sankcija, man nav šaubu, ka tajā runa ir par iztiesāšanas darbību, kas varēja apturēt noilgumu. No lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu var secināt, ka no vēstules varēja skaidri konstatēt, kādēļ sods tiek piemērots. Šķiet mazliet pārsteidzoši, ka Beļģijas tiesās vērsās nevis *SGS Belgium*, lai aizstāvētos pret šo sodu, bet gan, gluži pretēji, *B.I.R.B.*, kas iesniedza prasību pret *SGS Belgium* par soda naudas samaksu. Beļģijas valdība mutvārdu procesā par šo jautājumu minēja, ka pats administratīvais lēmums par sodu nav izpildāms. Ja šāda soda adresāts atsakās to maksāt, Beļģijas valsts pārvaldes iestādes, lai piedzītu soda naudu, vēršas tiesā, kas nosaka samērīgu summu saistībā ar prasīto apmēru. Neatkarīgi no šīs procesuāli tiesiskās formas atliek pieņemt, ka iesniedzējtiesa atkārtoti norāda uz to, ka ar šo ierakstīto vēstuli *SGS Belgium* tika noteikts sods un tai tika pieprasīts samaksāt soda naudu. Līdz ar to runa nepārprotami ir par iztiesāšanas pasākumu.

41 — Skat. to izklāstu šo secinājumu 16. punktā.

88. Tādēļ, pakārtoti, ierosinu uz trešo prejudiciālo jautājumu atbildēt tādējādi, ka dalībvalsts kompetentās valsts pārvaldes iestādes ierakstītu vēstuli, ar ko, pamatojoties uz tajā aprakstītajiem faktiskajiem apstākļiem, tiek piemērots sods, var uzskatīt par pārkāpumu izmeklēšanas vai iztiesāšanas darbību Regulas Nr. 2988/95 3. panta 1. punkta trešās daļas nozīmē.

V — Secinājumi

89. Pamatojoties uz maniem secinājumiem, ierosinu Tiesai uz *Hof van Beroep te Antwerpen* uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

"1) Padomes 1995. gada 18. decembra Regulas (EK, Euratom) Nr. 2988/95 par Eiropas Kopienu finanšu interešu aizsardzību 5. un 7. pantam pašiem nav tiešas iedarbības tādā nozīmē, ka tie varētu tikt izmantoti kā patstāvīgs soda sankcijas piemērošanas juridiskais pamats;

2) dalībvalsts, kurā ir iesniegta eksporta deklarācija (šajā lietā — Beļģijas), akreditētu starptautisku kontroles un pārraudzības sabiedrību, kas ir izsniegusi kļūdainu izkraušanas sertifikātu Komisijas 1987. gada 27. novembra Regulas (EEK) Nr. 3665/87, ar kuru nosaka kopējus sīki izstrādātus noteikumus eksporta kompensāciju sistēmas piemērošanai lauksaimniecības produktiem — redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar Komisijas 1994. gada 2. decembra Regulu (EK) Nr. 2945/94 —, 18. panta 2. punkta c) apakšpunkta nozīmē, nevar uzskatīt par saimnieciskās darbības subjektu Regulas Nr. 2988/95 1. panta 2. punkta un

7. panta pirmā teikuma nozīmē, ja runa ir par to, vai uz šo normu pamata — kopsakarā ar Regulas Nr. 3665/87 11. pantu — tai ir piemērojama soda sankcija. Tā gan var tikt uzskatīta par personu, kas piedalījusies pārkāpumā Regulas Nr. 2988/95 7. panta otrā teikuma nozīmē, tomēr šī norma pat kopsakarā ar Regulas Nr. 3665/87 11. pantu nav pietiekams juridiskais pamats, lai šai personai piemērotu soda sankciju;

3) dalībvalsts kompetentās valsts pārvaldes iestādes ierakstītu vēstuli, ar ko, pamatojoties uz tajā aprakstītajiem faktiskajiem apstākļiem, tiek piemērots sods, var uzskatīt par pārkāpumu izmeklēšanas vai iztiesāšanas darbību Regulas Nr. 2988/95 3. panta 1. punkta trešās daļas nozīmē."